

DRUŽBENOMEDICINSKI INŠTITUT

ZNANSTVENI SVET

Akad. prof. dr. Marjan Kordaš, akad. prof. dr. Zdravko Mlinar, doc. dr. Majda Černič Istenič (predsednica),
izr. prof. dr. Duška Knežević Hočevar, doc. dr. Lilijana Šprah.

PERSONALNA SESTAVA

Predstojnica: izr. prof. dr. Duška Knežević Hočevar, višja znanstvena sodelavka.

Višja znanstvena sodelavka: doc. dr. Majda Černič Istenič.

Znanstvena sodelavka: doc. dr. Lilijana Šprah.

Asistentki z doktoratom: dr. Urška Rajgelj (do 31. 1.), dr. Sanja Cukut (izv. 30. 9.).

Zunanji sodelavci: dr. Andrej Udovč, Tatjana Novak, Martina Kurbos, Maja Milavec, Martina Barat, Barbara Dolenc.

RAZISKOVALNI PROGRAM IN RAZISKOVALNI PROJEKTI

Odnosi med generacijami in spoloma na kmetijah v Sloveniji

Vodja ciljnega raziskovalnega projekta: M. Černič Istenič.

Sodelavke: D. Knežević Hočvar, L. Šprah, S. Cukut.

Zunanji sodelavec: dr. Andrej Udovč (Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani).

V letu 2008 je bilo oblikovano zaključno poročilo (63 str.), v katerem je bilo predstavljeno: izhodišča raziskave, metodika projekta, analiza znanstvene in strokovne literature, rezultati raziskave, poročilo pa je bilo tudi grafično ter tabelarno opremljeno. Pri prijavi projekta se je izhajalo iz dejstev, da so družinske kmetije še vedno prevladujoča oblika kmetijske dejavnosti v Sloveniji, da se število kmetij iz leta v leto zmanjšuje, da je neugodna starostna struktura kmečkega prebivalstva in posledično majhna reprodukcijska sposobnost družinskih kmetij, ki se kaže tudi v odsotnosti zagotovljenega naslednika. Ker je raziskav s področja preučevanja odnosov med generacijami v kmečkih družinah razmeroma malo, je bilo delo osredotočeno prav na proučevanje družinske klime, ki omogoča oz. ovira predajo kmetije in na pomen kmetijskih subvencij pri odločitvi posameznika za ohranitev družinske kmetije. Na podlagi izvedbe anketne raziskave (N = 817) o odnosih med generacijami in spoloma na kmetijah je bilo ugotovljeno: da si mladi prevzemniki v primerjavi z neprejemniki kmetijskih subvencij želijo nadaljevati s kmetovanjem, nasprotujejo razdelitvi dediščine med več upravičencev in živijo na večjih kmetijah. Prav tako bolj uspešno usklajujejo interese različnih članov gospodinjstva, imajo višjo izobrazbo in višjo rodnost in so v primerjavi z drugimi preučevanimi skupinami (urbano, podeželsko, kmečko prebivalstvo – neprejemniki subvencij) bolj zavezani k skrbi za starejšo generacijo. Njihova pripravljenost nadaljevati in izboljšati kmetovanje se med drugim kaže tudi v kritični presoji opremljenosti svojega bivalnega okolja s storitvenimi dejavnostmi. Vendar pa mladi prevzemniki kot najverjetnejši nosilci razvoja kmetijstva v Sloveniji niso vključeni v širša socialna omrežja, ampak nasprotno, opirajo se izključno na svoje ožje sorodstvo.

Razvoj kakovosti in dostopnosti preventivne zdravstvene dejavnosti na področju duševnega zdravja na primarnem nivoju

Vodja ciljnega raziskovalnega projekta: Mojca Zvezdana Dernovšek, IRIO (Izobraževalno raziskovalni inštitut Ozara) Ljubljana.

Sodelavka: L. Šprah.

V letu 2008 je bilo popisanih s pomočjo vprašalnika ESMS za zajemanje podatkov o dostopnosti in raznolikosti služb na področju duševnega zdravja ter o oblikah preventive, ciljnih skupinah in varovalnih dejavnikih ter dejavnikih tveganja, na katere želijo vplivati izvajalci programov, 370 služb vladnega in nevladnega sektorja, ki izvajajo storitve na področju duševnega zdravja v 12 slovenskih statističnih regijah. V oktobru je bilo izdelano zaključno poročilo in pripravljeno gradivo za potencialne uporabnike storitev na področju duševnega zdravja, ki bo distribuirano prek spletne strani in v okviru znanstvene monografije.

Evalvacija učinkov psihoedukacije in farmakoterapije bolnikov z bipolarno motnjo razpoloženja

Vodja aplikativnega raziskovalnega projekta: M. Z. Dernovšek, IRIO Ljubljana.

Sodelavki: L. Šprah, D. Knežević Hočvar.

V letu 2008 je bila opravljena serija delavnic psihoedukacije in nevropsihološkega testiranja 60 oseb z bipolarno motnjo razpoloženja in njihovih svojcev ter 70 prostovoljcev, in sicer s pomočjo računalniško krmiljenega nevropsihološkega instrumentarija za testiranje selektivne pozornosti (emocionalni Stroop), vedenjske inhibicije (emocionalni Go/NoGo test) in socialne kognicije (Bentonov test prepoznavanja obrazov) ter kliničnih lestvic za oceno manije, depresije, impulzivnosti, lestvic razpoloženja ter osebnostnih značilnosti. V okviru študije se je začel tudi postopek validacije vprašalnika afektivnih temperamentov TEMPS-A, ki bo opravljena na vzorcu 600 študentov.

Evalvacija preventivnih programov preprečevanja zasvojenosti v projektih vzgojnih ciljev za mlade

Vodja MOL ekspertize: M. Černič Istenič.

Sodelavka: U. Rajgelj.

V letu 2008 je bilo izdelano končno poročilo, v katerem so bili predstavljeni rezultati analize petih preventivnih programov za dijake srednjih šol. Evalvacija programov in storitev programov primarne preventive je spremljala njihovo kvaliteto kot tudi njihove učinke na uporabnike. Ocenjevanje delavnic je bilo izpeljano s pomočjo pogovorov z udeleženci, ter dvema vprašalnikoma; prvim, ki so ga dijaki izpolnili ob zaključku delavnice ter drugim »Poročilo izvajalca o izvedbi preventivnega programa«, ki ga je izpolnil izvajalec delavnice.

eDESDE-LTC- Electronic standard coding and mapping of services for long-term care / Standardizirano elektronsko kodiranje in mapiranje služb za dolgotrajno nego

Evropski projekt, ki ga sofinancira Public Health Executive Agency (Comission of the European Communities). Druženomedicinski inštitut ZRC SAZU je eden izmed osmih sodelujočih partnerjev.

Vodja mednarodnega projekta: Prof. dr. Luis Salvador Carulla, ASOCIACION CIENTIFICA PSICOST, Španija.

Sodelavke: L. Šprah (raziskovalka), D. Knežević Hočevar (projektna upraviteljica), S. Cukut (administratorica).

V okviru projekta, ki se je začel 1. 7. in bo trajal do 1. 11. 2010, je bil v letu 2008 preveden in dopolnjen obstoječi DESDE obrazec ter nabor udeležencev kvalitativne analize ustreznosti njegove elektronske inačice, s katero bo v nadaljevanju raziskave opravljena pilotska študija.

KNJIŽNICA IN DOKUMENTACIJA

V letu 2008 so bile oblikovane naslednje podatkovne zbirke:

370 enot (popis služb glede na dostopnost, značilnosti, oblike preventive, ciljne skupine, varovalne dejavnike in dejavnike tveganja) v okviru projekta *Ocena kakovosti in dostopnosti preventivne zdravstvene dejavnosti na področju duševnega zdravja*;

130 enot (nevropsihološki indikatorji kognitivno emocionalnih funkcij in zdravstvenega statusa 70 zdravih prostovoljcev in 60 oseb z bipolarno motnjo) v okviru raziskave *Nevropsihološka evalvacija psihoedukacije in farmakoterapije bolnikov z bipolarno motnjo razpoloženja*.

110 enot - evalvacije petih delavnic, ki so bile izvedene v okviru projekta *Evalvacija preventivnih programov preprečevanja zasvojenosti v projektih vzgojnih ciljev za mlade*.

DOKTORSKA IN MAGISTRSKA DELA

S. Cukut

Spol in migracija: izkušnje migrantk v Sloveniji. Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani, 20. 8. – doktorsko delo.

PREDAVANJA, REFERATI IN DRUGI JAVNI NASTOPI

Sanja Cukut

- *Migration, equal opportunities & integration policies: the Slovenian experience.* Vabljen predavanje na mednarodni konferenci »Immigrants' Entrepreneurship for Socioeconomic Cohesion and Improvement of Living Standards: experience and results of the IMMENSITY Project«, Solun, Grčija, 1. 2.
- *Voicing feminist concerns, Voices in front of the Fortress Europe.* Referat na mednarodni konferenci »Feminisms in a transnational perspective«, Dubrovnik, Hrvaška, 26.–30. 5.
- *Restrictive migration policies and their effect on female migrants (women from the former Soviet Union in Slovenia) / Restriktivne migracijske politike in njihov vpliv na migrantke: ženske iz nekdanje Sovjetske zveze v Sloveniji.* Referat na mednarodni konferenci »Inclusion and exclusion in and on the borders of Europe«, Portorož, 6.–7. 6.
- *Identities and transnational migratory spaces: female migrants from the former Soviet Union in Slovenia / Identitete in transnacionalni migracijski prostori: migrantke iz nekdanje Sovjetske zveze v Sloveniji.* Referat na mednarodni konferenci EASA »Experiencing diversity and mutuality«, Ljubljana, 26.–30. 8.
- *Pogovori z migrantkami.* Prispevek na posvetu »Raziskovanje migracij« v okviru dveh mednarodnih projektov FEMAGE in FeMiPol in predstavitev dela na projektu »Enake možnosti v diplomaciji«, Mala dvorana ZRC SAZU, Ljubljana, 17. 9.

Majda Černič Istenič

- *Ruralno okolje; povečan dejavnik tveganja za ženske žrtve.* Predavanje na strokovnem posvetu v okviru projekta »Raznolikost je bogastvo družbe«, Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani, Ljubljana, 11. 6.
- *Differences in fertility behaviour among urban, rural and farm populations in Slovenia.* Referat na XII World Congress of Rural Sociology, Goyang, Južna Koreja, 6.–11. 7.
- *Perception of intergenerational relationships on farms through the gender lens.* Predavanje na 18. posvetovanju Österreichischen Gesellschaft für Agrarökonomie »Neue Impulse in der Agrar- und Ernährungswirtschaft?!«, Dunaj, Avstrija, 18.–19. 9. (soavtorica D. Knežević Hočevar).
- *Stališča prebivalcev Slovenije do tujcev.* Predavanje na posvetu »Raziskovanje migracij« v okviru dveh mednarodnih projektov FEMAGE in FeMiPol in predstavitev dela na projektu »Enake možnosti v diplomaciji«, Mala dvorana ZRC SAZU, Ljubljana, 17. 9.

Duška Knežević Hočevar

- *Opposing the «quiet revolution»: the way to have children and university education / Nasprotovanje »tihu revoluciji«: imeti otroke in univerzitetno izobrazbo.* Predavanje na 10. bienalni EASA konferenci »Experiencing diversity and mutuality«, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Ljubljana, 27. 8.
- *Perception of intergenerational relationships on farms through the gender lens.* Predavanje na 18. posvetovanju Österreichischen Gesellschaft für Agrarökonomie »Neue Impulse in der Agrar- und Ernährungswirtschaft?!«, Dunaj, Avstrija, 18.–19. 9. (soavtorica M. Černič Istenič).
- *Soočanje mnenj deležnikov na področju migracijske politike.* Predavanje na posvetu »Raziskovanje migracij« v okviru dveh mednarodnih projektov FEMAGE in FeMiPol in predstavitev dela na projektu »Enake možnosti v diplomaciji«, Mala dvorana ZRC SAZU, Ljubljana, 17. 9.

Lilijana Šprah

- *Stable and state-dependent impulsivity in bipolar disorder.* Referat na »8th Alps-Adria Psychology Conference«, Ljubljana, 2.–4. 10.
- *Kognitivna inhibicija emocionalnih dražljajev pri osebah z bipolarno motnjo razpoloženja.* Referat na 11. mednarodni multikonferenci »Informacijska družba - IS 2008«, Inštitut Jožef Štefan, Ljubljana, 13.–10. 10.
- *Prepoznavanje čustvenih izrazov pri osebah z bipolarno motnjo razpoloženja v evtимиčni fazi.* Referat na 11. mednarodna multikonferenci »Informacijska družba - IS 2008«, Inštitut Jožef Štefan, Ljubljana, 13.–17. 10.
- *Ocena kognitivnega funkcioniranja bolnikov z bipolarno motnjo razpoloženja v okviru različnih emocionalnih kontekstov.* Referat na 4. slovenskem psihiatričnem kongresu, Maribor, 23.–25. 10.

RAZISKOVALNO DELO V TUJINI, ŠTUDIJSKI OBISKI IN POTOVANJA**Lilijana Šprah**

- Dunaj, Avstrija, 24.–28. 9.: delovno srečanje projektne skupine mednarodnega projekta *eDESDE-LTC*.

PEDAGOŠKO DELO**M. Černič Istenič**

- *Ruralna sociologija.* Predavanja na Oddelku za agronomijo na Katedri za agrarno ekonomiko in razvoj podeželja, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.
- *Izbrana poglavja iz ruralne sociologije.* Predavanja na podiplomskem študiju, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani;
- *Metode raziskovanja v ruralni sociologiji.* Predavanja na podiplomskem študiju, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani;
- *Celostni razvoj podeželja.* Predavanja na podiplomskem študiju, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani;
- *Sociologija varovanja okolja v kmetijstvu/ na podeželju.* Predavanja na podiplomskem študiju, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

D. Knežević Hočevar

- *Analiza klasičnih etnografij iz demografske antropologije (devetdeseta leta prejšnjega stoletja) – Analiza novejših etnografij iz demografske antropologije (Rostock 2005) – Ideološko ozadje oblikovanja demografske znanstvene discipline in njene teorije prvega demografskega prehoda – Presek med antropologijo in demografijo: antropološka demografija in/ali demografska antropologija – Presoja teorije drugega demografskega prehoda in umestitev antropologije v demografsko polje.* Pet predavanj (20 ur) v okviru študijskega programa »Interkulturni študiji – Primerjalni študij idej in kultur«, Univerza v Novi Gorici, za slušatelje predmeta »Antropološka demografija«, 17.–21. 3.

MENTORSTVO

M. Černič Istenič je pedagoška somentorica mladima raziskovalkama doktorandkama Jeleni Juvan in Sanji Cukut.

D. Knežević Hočevar je bila delovna in pedagoška mentorica mladi raziskovalki doktorandki Sanji Cukut in pedagoška somentorica doktorandki Nataši Gregorič Bon.

L. Šprah je delovna mentorica štirim študentkam (Martina Kurboš, Maja Milavec, Martina Barat, Barbara Dolenc), ki so opravljale obvezno študijsko prakso na področju raziskovalnega dela v okviru študijskega programa »Psihologija« Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Je somentorica pri diplomskih delih Martine Kurboš in Maje Milavec.

BIBLIOGRAFIJA

Inštitutska bibliografija je na spletnih straneh inštituta.

SPLETNI NASLOV INŠTITUTA

<http://dmi.zrc-sazu.si/>

SUMMARY

Domestic projects

Generations and gender relations on farms in Slovenia: in 2008, the final report was completed. The results of the survey (n = 817) on the generations and gender relations on farms in Slovenia show that in comparison with non-beneficiaries, subsidy beneficiaries (young successors) are willing to continue with farming, they oppose the equal distribution of agricultural property among the heirs, they live on bigger farms, they also more successfully harmonise various interests of farm household's members, have higher education and fertility, and finally, they expressed greater concern in care giving for their older generation, compared to other observed groups (urban and rural).

Development of quality and accessibility of preventive health activity on primary level of mental health: Evaluation of 370 mental health services addressed to their availability, utilization and preventive activities, was carried out with Slovenian adaptation of *The European Service Mapping Schedule*.

Evaluation of a psychoeducation and pharmacotherapeutic effects in patients with bipolar mood disorder: Neuropsychological testing of selective attention, behaviour inhibition, social cognition, and clinical scales for mania, depression and impulsivity assessment were applied in the group of healthy volunteers (n = 70) and patients with bipolar mood disorder (n = 60) in order to evaluate the impact of different therapies on cognitive and emotional functioning.

Evaluation of drug prevention programmes in the projects of educational aims for the youth:

The final report of the project was prepared. It contained the analyses of results of five preventive programmes designed for high school pupils. In the evaluation of preventive programmes and services their quality and effects for users were considered. The evaluation was carried out through the interviews with participants and workshops' implementers with two different set of questionnaires.

International projects and cooperation

Electronic standard coding and mapping of services for long-term care (eDESDE-LTC):

Slovenian translation and adaptation of DESDE questionnaire (english version) was accomplished. We composed a list of Slovenian services occupied with long term care for severe physical and intellectual disabilities, mental disorders and elderly with dependency.